

Ultima noapte de dragoste, intaia noapte de razboi - Stefan Gheorghidiu, tipul intelectualului

Prima dintre experientele de cunoastere traite de Gheorghidiu (dragoste) e traita sub semnul incertitudinii si reprezinta un zbucium permanent-"monografia indoielii:

"Eram insurat de doi ani si jumătate cu o colega de la Universitate si banuiam ca ma inseala" este fraza cu care debuteza abrupt (concentreaza intriga) cel de-al doilea capitol: "Diagonalele unui testament" dar si retrospectiva iubirii dintre Stefan Gheorghidiu si Ela. Tanarul, pe atunci student la filozofie, se casatoreste din dragoste cu Ela, studenta la litere, orfana crescuta de o matusa.

Iubirea reprezinta pentru el un proces de autosugestie. Sentimentul lui pentru Ela se naste din duiosie: "Iubesti mai intai din mila, din indatorire, din duiosie, iubesti pentru ca sti ca asta o face fericita" dar, la o autoanaliza, naratorul marturiseste ca mai ales din orgoliu: "vanitatea de a fi iubit de o femeie frumoasa devine la el stimulul pasiunii" (Dumitru Micu - "In cautarea autenticitatii"). Pasiunea se naste din orgoliu, tot din orgoliu Gheorghidiu incearca sa o modeleze pe Ela dupa propriul ideal de feminitate.

Student la filozofie, Stefan Gheorghidiu este un intelectual care traieste in lumea ideilor, a cartilor si care are impresia ca s-a izolat de realitatea materiala imediata. Insa tocmai aceasta realitate imediata produce destramarea cuplului. Dupa casatorie, cei doi sotii traiesc modest, dar sunt fericiti. Echilibrul tinerei familii este tulburat de o mostenire pe care Gheorghidiu o primeste la moartea unchiului sau avar, Tache. Ela se implica in discutiile despre bani, lucru care lui Gheorghidiu ii displace profund: "as fi vrut-o mereu feminina, deasupra acestor discutii vulgare". Dintr-un orgoliu nemasurat, barbatul refuza sa intre in competitie cu ceilalti si nu intreprinde nimic pentru a recastiga pretuirea pierduta a Elei.

Dimpotriva, priveste aparent indiferent ceea ce se intampla.

Criza de identitate e declansata de conflictul dintre esenta sa (psihologica, morala) si aparenta sociala, impusa prin conventie.

Noul statut social al familiei le permite acum sa frecventeze toate cercurile mondene, prilej de a satiriza toata fauna politica a vremii (pe Nae Gheorghidiu, de exemplu) dar si prilej de complicatii pasionale. Cuplul evolueaza spre o inevitabila criza matrimoniala, al carei moment culminant are loc cu ocazia excursiei la Odobesti prilejuita de sarbatoarea Sfintilor Constantin si Elena.

In timpul acestei excursii se pare ca Ela ii acorda atentie deosebita unui anume G, care dupa opinia personajului-narator, ii va devenii mai tarziu amant.

Natura reflexiva si hipersensibila, personajul sufera pentru ca are impresia ca este inselat. Mici incidente, gesturi fara importanta, privirile pe care Ela le schimba cu domnul G, "vag avocat", se amplifica in constiinta personajului. Nevoia de absolut il determina sa-si analizeze cu luciditate starile si sa-si exagereze suferinta, ridicand-o la proportii cosmice. Pentru Gheorghidiu, "cata luciditate, atata constiinta, cata constiinta, atata pasiune si deci atata drama".

Dupa o scurta despartire Stefan si Ela se impaca inrolat pe frontul romanesc, Gheorghidiu cere o permisie ca sa verifice daca sotia lui il insala, fapt nerealizat din cauza izbucnirii razboiului. In orice caz, vrand sa afle daca este sau nu inselat, eroul isi pune intrbări si mai ales interpreteaza. La un moment dat, fiecare noua proba arunca o alta lumina asupra vietii si dramei sale, incat acelasi trecut capata mereu alte semnificatii, opuse chiar, in functie de ultima certitudine. Relativismul produce aceste stări de vid, de neant sufletesc.

Desi eliberat de problemele materiale, la Gheorghidiu problematica sociala e prezenta.